

ELŐSZÓ.

Channing E. V. válogatott műveinek VI.-dik kötete az előbbieken után hét évi időközzel jelenik meg.

Miután a megelőző öt kötetben korunk ez apostoli szellemű szónokának és írójának életében megjelent műveiből kiválogattuk s a magyar olvasó közönségnek bemutatottuk azokat, a melyeket ugy a Channing nemes és emberies gondolkozásmódjának jellemzése, mint saját viszonyaink szempontjából kiválóan becseseknek s közérdekűeknek tartottunk; miután a megelőző kötetekből jóformán csak azon beszédei és értekezései maradtak ki Channingnek, a melyek a rabszolgaság kérdésével foglalkoznak s így specialiter amerikai viszonyokat érintenek: e vállalatunkat bevégeztnek tekintettük.

Azonban a közelebbi múlt 1880-dik évben, mint Channing születése századik évfordulóján, Amerika, Anglia s az európai Continens több helyein az ő emlékére rendezett ünnepélyek, minket is arra indítottak, hogy e nagy szellem iránti tiszteletünket ez alkalomból is valami úton kifejezzük. Emlékünnepély tartásának nálunk nem lett volna oly jelentősége, mint Amerikában és Angliában; nem is tudtuk volna azt oly messze kihatóvá tenni, mint ottani hitrokonink, kik ez emlékülennepélyre, jelesen Amerikában, a legjelesebb hitszónokokat és írókat nyerték meg, vallás-különbség nélkül s ezeknek ez alkalomból elmondott vagy felolvasott beszédeikből és értekezéseikből egy egész kis Channing-irodalmat teremtettek; Angliában e mellett Channing összes műveiből 100,000 példányban egy új és olcsó kiadást rendezvén, azt, mondhatni, az emlékülennepély alkalmával elkapdosták. Mi ezeket tekintetbe véve, az emlékülennepély helyett Channing műveiből korábban kiadott öt kötetet egy hatodikkal meg bővíteni határoztuk el, a melyet ezennel testvérei után bocsátunk.

E kötet tizenkét beszédet foglal magában, melyeket Channing hátrahagyott s élete utolsó éveiben irt dolgozataiból választott és adott ki unokaöcse és emlékirója, Channing Henry Vilmos 1873-ban, e czim alatt: „A tökéletes élet.”

Valóban, az itt közlött tizenkét beszéd megannyi sugara, együtt

pedig teljes fényképe a tökéletes életnek, melyet az ember e földön vallás-erkölcsi tekintetben elérhet s a melynek megvalósítását a keresztény vallás egyetlen nagy céljának tart Channing nemes lelke. Mert habár e beszédek mindenike önmagában is egy bevégzett egészet alkot, lehetetlen azokban az öszhangot észre nem venni. Mintha e beszédek kiválasztásában és rendezésében egyenesen a lett volna célja a kiadónak is, hogy Channing hit- és erkölcstani rendszerét a maga logikai egymásutánjában és sorrendjében feltüntesse.

E sorrend a következő:

I. Az első beszédben Channing alapot rak a felemelendő épülethez. Az emberi természetben levő vallási elvet tárgyalja s azt, mint a Tökéletesnek szeretetét határozza meg, a melynélfogva az ember a legtökéletesebb Egygyel való összeköttetés után vágyakozik. Ebből azon következtetésre jut, hogy az élet célja a tökéletesség, melyet csak az élő Istennel való élő közösség által lehet elérni.

II. A második beszéd a végetlen lénynek a világegyetemben és az emberiségben nyilvánuló tökéletességeiben való önkijelentését tárgyalja. S ezen két tanubizonyság által tanított leczkéből azon hasznos tanuságot vonja le, hogy az istenimádás a léleknek a maga eredetéhez való felemelkedése, mi által mi az általunk imádott jóság szerint igyekszünk magunkat kiformálni.

III. A harmadik beszéd imádásunk egyetlen tárgyául ama közatyát állítja előnkbe, kinek örök szeretete részrehajlás és megkülönböztetés nélkül kiterjed a minden lelkek nagy családjában élő minden gyermekére. Ez a beszéd ama jobb idő örömteljes szemléletében kulminál, midőn az egyetemes emberiséget elkülönítő válaszfalak eltöröltetnek és az egész földön egy boldog család fog lakni.

IV. A negyedik beszéd a végetlen világ teremtőjét és fenntartóját, mint az egyesek atyját tünteti fel s kifejti ama törvényeket, melyek által a légmagasabb szellemek, az emberi nem és az egyes lelkek elválhatlanul össze vannak egymással füzve egy halhatatlan szervezetben, melynek központja a mindenek atyjának élő szeretete.

V. Az ötödik beszédben Istennek az egyes emberekre is kiterjedő szeretetéből ama lelkesítő igazság van levonva, hogy bár gyarló és véges teremtmények vagyunk, mégis teljes bizalmunk lehet az iránt, hogy a legtökéletesebb lény célja minket a határtalan jóság örök pályáján az ő tökéletessége részeseivé tenni.

VI. Az ember rendeltetésének ezen vizsgálása után a hatodik beszéd arra int, hogy az életet az abban található jók számos formáival együtt Isten adományának tekintsük. E beszédben Channing

egyik legjellemzőbb meggyőződését fejt ki, mely szerint a mindent éltető isteni immanencia mellett szellemi nevedésünkre nekünk is szükséges egyénileg szüntelen keresni és megnyerni az isteni hatalom segélyét, s előnkbe írja az utat, melyen a pantheismus örvényeit kikerülhetjük.

VII. Hálásan fogadva az életet, mint Isten adományát, a hetedik beszédben Channing az élet célját határozza meg, s megmutatja, hogy az emberi természet összes hajlamai, a tapasztalat minden formái azt bizonyítják, hogy az élet egyedüli célja, mely a lélek határtalan vágyakozásait kielégitheti, s az emberben az isteni eszményt valósíthatja: a szellemi tökély.

VIII. A nyolczadik beszéd kifejti a szellemi tökély eszményének két legfőbb formáját: az erkölcsi tisztaságot és az értelmi épséget. Ezen beszéd célja úgy tüntetni fel a vallást, mint egyetemes éltető és világosító erőt. Érvelései folytán előadván Channing a maga felfogását a tökéletes életről, mely szerint az a tiszta jóság szépségében és öszhangjában nyilvánul.

IX. Így megtörve az utat, a kilencedik beszédben, Channing föltárja előttünk Jézus Krisztus, mint az eszményi tökélynek megtestesítése, képmása iránti érzelmeit. S megragadó hévvel szól Krisztusnak, mint szeretett testvérünknek, barátunknak és szabadítónknak az emberies nemes érzelmeket előmozdító befolyásáról.

X. Miután a tökéletes élet iránt Jézus szellemében és befolyásában az emberi nemnek adott ígéretet Channing beteljesülve látja lenni, a tizedik beszédben a keresztény vallás legbenső lényegének taglalásához kezd s bebizonyítja, hogy a keresztény vallás központi elve a jóság, melynél sem az egen, sem a földön nagyobb jót találni nem lehet. Záradéku arra serkent, hogy a keresztény vallásnak ezt a tiszta, nemes és nyílt formáját alkalmazzuk korunk politikai és társadalmi mozgalmainál is minden nemzeti különbség nélkül.

XI. Előadván, hogy Jézustól nem várhatunk másként idvességet, mintha magunk elsajátítjuk az ő isteni szeretetét s Isten nem áldhat meg minket nagyobb áldással, mintha részeseivé tesz a maga szentségének, a tizenegyedik beszédben a dogmatika theologia felhőin feljül emelkedve, rámutat Istenre, mint a kinek legfőbb dicsősége azon jóságban áll, melylyel az emberiséget körülöleli.

XII. Végre, a tizenkettődik beszédben, prófétai lelkétől elradtatva, a visiok honába emelkedik. E beszédében Channing felmagasztosult hittel vallja, hogy a mennyben és földön levő keresztények egy családot alkotnak közös fejök, a Jézus Krisztus alatt,

VIII

kinek nincs szentebb elhivatása megdicsőült állapotában is, minthogy barátait és testvéreit egy egyetemes egyházban egy tökéletes községgé szervezze a világegyetem folyton terjedő szélsége s az isteni jelenlét állandó fénye mellett.

Ime, Channing e kötetben foglalt beszédeinek eszmemenete. Ugyszólván, rendszeresen feldolgozva találjuk azokban a tökéletes élet-ről alkotott eszméit. E beszédek a mi szószékeinken való elmondásra ebben a formában, igaz, nem használhatók, sőt némely tételét nem is tudnók minden fenntartás nélkül elfogadni; de annál több anyagot adnak e célra is; elmélkedésre, gondolkozásra s ez által a vallásos lélek megtermékenyítésére pedig kimeríthetlenség. Szemben a természettudományok materializmusra hajló irányával Channing idealizmusa, az ő tiszta theismusával megbecsülhetetlen szolgálatot tehet az egész keresztény világnak, mert semmi sincs távolabb Channingtől, mint a felekezetiesség. Az ő élő hite egy személyes Istenben, a kivel minden lélek élő közösségbe léphet s ez által erkölcsi épségét biztosíthatja, hatalmas óvszerül szolgálhat a fatalizmus ellensúlyozására, a mely oly sok modern pantheisticus rendszer mellett uralomra igyekszik jutni, megbénítván ezáltal a lélek hősiességét, nagy és nemes tettek végrehajtására megkivántató erélyét. Az ő Isten iránti tisztelete, kapcsolatban önmaga iránti nemes bizalmával és önfeláldozásra kész bátorságával, a legerősebb segínyt nyújthatja a valódi jellem formálására, mely az élet minden viszonyai között a nyugodtság, a bölcsesség, az erély megvívhatlan erőde. Az ő szivnemesége, emberszeretete, mely kicsiny és nagy, gyenge és hatalmas között különbséget nem ismer, úgy tekintvén minden embert, mint egy atya gyermekeit s ugyanazon mennyei dicsőség örököseit, a legalkalmasabb mód arra, hogy a jogot a szeretettel, a függést a szabadsággal egyesíteni megtanítsa. Végre a jóság, a melyet ő, mint a vallásos élet lényegét és célját, mint az Istennek az emberiségben való nyilvánulását oly lelkesülten magasztal, az egyedüli kötelék az emberiség nagy családjá különböző gyermekei között megkivántató egyetértés és béke föntartására. Szóval, Channing e beszéd-gyűjteménye is egy valódi szellemi kincsbánya, melyből, hogy t. olvasóink minél több ily szellemi kincset aknázhassanak ki, s az általa itt megismertetett tökéletes életet minél inkább megközelíthessék, szivünkben kívánjuk.

Ferencz József.

kinek nincs szentebb elhivatása megdicsőült állapotában is, minthogy barátait és testvéreit egy egyetemes egyházban egy tökéletes közösséggé szervezze a világegyetem folyton terjedő szépsége s az isteni jelenlét állandó fénye mellett.

Ime, Channing e kötetben foglalt beszédeinek eszmemenete. Ugyszólván, rendszeresen feldolgozva találjuk azokban a tökéletes élet-ről alkotott eszméit. E beszédek a mi szószékeinken való elmondásra ebben a formában, igaz, nem használhatók, sőt némely tételét nem is tudnók minden fenntartás nélkül elfogadni; de annál több anyagot adnak e célra is; elmélkedésre, gondolkozásra s ez által a vallásos lélek megtermékenyítésére pedig kimeríthetlenség. Szemben a természettudományok materialismusra hajló irányával Channing idealismusa, az ő tiszta theismusával megbecsülhetetlen szolgálatot tehet az egész keresztény világnak, mert semmi sincs távolabb Channingtől, mint a felekezetiesség. Az ő élő hite egy személyes Istenben, a kivel minden lélek élő közösségbe léphet s ez által erkölcsi épségét biztosíthatja, hatalmas óvszerül szolgálhat a fatalismus ellensúlyozására, a mely oly sok modern pantheisticus rendszer mellett uralomra igyekszik jutni, megbénítván ezáltal a lélek hősiességét, nagy és nemes tettek végrehajtására megkivántató erélyét. Az ő Isten iránti tisztelete, kapcsolatban önmaga iránti nemes bizalmával és önfeláldozásra kész bátorságával, a legerősebb segínyt nyújthatja a valódi jellem formálására, mely az élet minden viszonyai között a nyugodtság, a bölcsesség, az erély megvívhatlan erőde. Az ő szívnyemessége, emberszeretete, mely kicsiny és nagy, gyenge és hatalmas között különbséget nem ismer, úgy tekintvén minden embert, mint egy atya gyermekeit s ugyanazon mennyei dicsőség örököseit, a legalkalmasabb mód arra, hogy a jogot a szeretettel, a függést a szabadsággal egyesíteni megtanítson. Végre a jóság, a melyet ő, mint a vallásos élet lényegét és célját, mint az Istennek az emberiségben való nyilvánulását oly lelkesülten magasztal, az egyedüli kötelék az emberiség nagy családja különböző gyermekei között megkivántató egyetértés és béke föntartására. Szóval, Channing e beszéd-gyűjteménye is egy valódi szellemi kincsbánya, melyből, hogy t. olvasóink minél több ily szellemi kincset aknázhassanak ki, s az általa itt megismertetett tökéletes életet minél inkább megközelíthessék, szívünkben kívánjuk.

Ferencz József.